

Motivacija za roditeljstvo

Cvetko, Ena

Master's thesis / Diplomski rad

2020

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Teacher Education / Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:147:888020>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-08-11**

Repository / Repozitorij:

[University of Zagreb Faculty of Teacher Education - Digital repository](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA UČITELJSKE STUDIJE

ENA CVETKO

DIPLOMSKI RAD

MOTIVACIJA ZA RODITELJSTVO

Zagreb, rujan 2020.

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA UČITELJSKE STUDIJE
(Čakovec)

DIPLOMSKI RAD

Ime i prezime pristupnice: Ena Cvetko

TEMA DIPLOMSKOG RADA: Motivacija za roditeljstvo

MENTOR: doc. dr. sc. Tea Pahić

Čakovec, rujan 2020.

SADRŽAJ

SAŽETAK.....	4
Summary	6
1. UVOD	1
2. GENERATIVNOST I RODITELJSTVO	3
2.1. Generativnost.....	3
2.2 Roditeljstvo.....	6
3. MAJČINSTVO.....	9
4. OČINSTVO.....	10
5. VRIJEDNOST DJETETA.....	12
5.1. Odluka da se imaju djeca.....	12
5.2. Ne imanje djece	15
6. MOTIVI KOJI POTIČU NA RODITELJSTVO	16
7. ISTRAŽIVANJE.....	18
7.1. Cilj istraživanja.....	18
7.2. Problemi i hipoteze.....	18
7.3. Metodologija.....	19
7.3.1. Sudionici	19
7.3.2. Mjerni instrument.....	23
7.3.3. Postupak.....	25
7.4. Rezultati i rasprava	26
8. ZAKLJUČAK	34
9. LITERATURA.....	35
10. PRILOG	37
10.1. Prilog 1 (Anketa-motivacija za roditeljstvo)	37
11. KRATKA BIOGRAFSKA BILJEŠKA	41
Tablica 1 Prednosti i nedostaci roditeljstva.....	13
Tablica 2 Frekvencija ispitanika obzirom na dob kod muškaraca	22
Tablica 3 Frekvencija ispitanika obzirom na dob kod žena	22

Tablica 4 Vrste motivacija za roditeljstvo, broj čestica subskale svake vrste motivacije, primjeri čestice i pouzdanost tipa unutarnje konzistencije za svaku skalu	24
Tablica 5 Broj djece po obitelji u Republici Hrvatskoj.....	28
Tablica 6 Deskriptivni podaci subskala različitih vrsta motivacije za roditeljstvom.....	31
Tablica 7 Matrica korelacija između rezultata na skalama motivacija za roditeljstvom i dobi ispitanika	32

Graf 1 Broj ispitanika prema spolu	20
Graf 2 Postotak ispitanika prema spolu.....	20
Graf 3 Dob ispitanika	21
Graf 4 Histogramski prikaz frekvencije odgovora na pitanje Smatrate li da ćete jednog dana imati djecu?	26
Graf 5 Željeni broj djece	27
Graf 6 Želja za životom u braku jednoga dana	29
Graf 7 Postotak ispitanika koji jednoga dana želi živjeti u braku	29
Graf 8 Trenutna spremnost na ulogu roditelja	33
Graf 9 Trenutna spremnost na ulogu roditelja u postocima	33

SAŽETAK

Roditeljstvo je oblik generativnosti koji uključuje donošenje važne životne odluke, niz aktivnosti, odgovornosti i obrazaca ponašanja, koji imaju jedan zajednički cilj, a to je skrb o djeci i njihov *izlazak na pravi put*. Ovaj rad sastoji se od sažetka teorijskih saznanja o roditeljstvu te istraživanja o motivaciji za roditeljstvo kao najodgovornijoj životnoj ulozi svakog pojedinca.

U sklopu ovog diplomskog rada provedeno je istraživanje. Cilj provedenog istraživanja bio je ispitati motivaciju za roditeljstvom te postoji li povezanost dobi i vrste motivacije za roditeljstvom. U istraživanju je sudjelovalo 121 ispitanika, u rasponu od 19 do 53 godine. Rezultati provedenog istraživanja pokazali su da većina ispitanika želi imati djecu, altruistični motivi su oni koji prevladavaju u poticaju na roditeljstvo, dok povezanost dobi s vrstom motivacije za roditeljstvom nije utvrđena.

Ključne riječi: motivacija za roditeljstvo, dijete, roditeljstvo

Summary

Parenthood is a form of generativity which includes making an important life decision; it is a series of actions, responsibilities and patterns of behaviour that share a common objective – caring for children and *pointing them in the right direction*. This thesis consists of a review of theories surrounding parenthood and a study on the motivation for parenthood as the most responsible life role for any individual.

As part of this thesis, a study was conducted to research motivation for parenthood, as well as the correlation between age and type of parenthood motivation. The study included 121 participants aged between 19 and 53. The results of the study have shown that the majority of the participants want to have children and that altruistic motivation prevails when it comes to parenthood motivation. However, the study did not establish a correlation between age and type of parenthood motivation.

Keywords: motivation for parenthood, child, parenthood

1. UVOD

Roditeljstvo nije posao.

To je avantura!

Nepoznati autor

Ništa značajnije ne može učiniti otac za svoju djecu, nego da voli njihovu majku.

Jean Jacques Rousseau

Život je plamen koji uvijek gori,

ali se opet ponovo zapali

svaki put kad se dijete rodi.

Bernard Shaw

Biti majka znači učiti o snagama koje niste znali da imate i doživjeti strahove za koje niste znali da postoje.

Linda Wooten

Citati preuzeti s: <http://www.prakticanzivot.com/mudre-misli-o-djeci-i-roditeljstvu-9988>

Neka od pitanja koja si mnoge žene danas postavljaju su: postoje li idealne godine za rađanje prvog djeteta? Kada je pravo vrijeme za obitelj? Želim li postati majkom? Imam li uvjete da bih djetetu pružila sve što mu je potrebno? Treba li poslušati svoj unutrašnji glas koji šapuće – “sada je pravo vrijeme”? Majčinstvo je davnih dana prestalo biti obavezan dio života žene, a kamoli jedini smisao života te je sve više onih koje tu ulogu odgađaju. Međutim, biološki sat otkucava i prije ili kasnije žena će se zapitati želi li postati majkom. Što se kasnije to zapita, bit će suočena s brojnim medicinskim činjenicama koje su nepobitne. S godinama ne starimo samo izvana već stare i naša jajašca pa su mnogo veći izgledi za njihova oštećenja. Plodnost žena opada s godinama, kod trudnica starijih od 35 češće se javlja trudnički dijabetes i visoki krvni tlak (Roditelj.hr, 2012a).

Veća je mogućnost spontanog pobačaja, porođaja carskim rezom ili teškog i produljenog porođaja u odnosu na žene mlađe dobi, prirođenih anomalija pa je među starijim trudnicama veći postotak rođenja djece s Downovim sindromom i općenito komplikacijama u neonatalnoj dobi. Iako se takvi slučajevi događaju u malim postocima i većina trudnoća protekne uredno,

rizik uvijek postoji. Prema riječima medicinske struke idealno bi bilo roditi između 20. i 24. godine kaže dr. Lovorka Vidović Gajger. No od 2005. većina roditelja u Hrvatskoj ima između 25 i 29 godina, a trećina ih je između 30 i 34 godine. To govori da se trend mijenja i da sve više žena odgađa majčinstvo za vrijeme kada se potpuno mogu posvetiti djetetu (Roditelj.hr, 2012b).

Naime, liječnici i medicinska znanost prema prirodnim znakovima tijela kažu da je za prvu trudnoću, najbolje vrijeme između 20. i 25. godine života. Možda nekima zvuči prerano, ali tada je žena već potpuno tjelesno zrela, pa trudnoća i porođaj prolaze skoro bez ijedne poteškoće. Djeca majki koje su rodile u ovom razdoblju manje su bolesna te su naprednija u tjelesnom i emocionalnom razvoju. Rađanje u dvadesetim godinama podrazumijeva više energije, snage i živaca za podizanje djeteta. Isto tako treba uzeti u obzir da su u ranim dvadesetim djevojke često još nespремne za odgovornost koja dolazi s majčinstvom.. O životu znaju malo, nezrele su i nisu stvorile egzistencijalne uvjete da bi podizale i odgojile dijete. Također u ovim godinama ni odnosi sa partnerom još uvijek nisu stabilni i zreli (Roditelj.hr, 2012b).

Budući da je ova tema veoma intimna, ovisi o brojnim činjenicama, kulturi, financijama, godinama, zrelosti, ljudi o njoj nevoljko govore i nije ju lako ispitati i saznati previše o razmišljanjima ljudi o njoj. Obzirom koliko je roditeljstvo individualno, ne može se svrstati ni u koji kalup i idealizirati.

Ovaj rad ukratko opisuje klasični oblik i pojam roditeljstva koji u procesu donošenja odluke o imanju djece, rađanju, odgoju i izlasku na pravi put uključuje majku i oca. Osim klasičnog oblika roditeljstva, postoji i samohrano roditeljstvo, te roditeljstvo homoseksualnih parova koji ovoga puta nisu dublje razrađeni, što ne znači da su manje važni. Prije samog rađanja djeteta kod ljudi postoji želja za djetetom odnosno motivi koji ih potiču na roditeljstvo. Rabin je prvi koji je svrstao te motive u četiri kategorije, tako imamo altruističnu, fatalističnu, instrumentalnu i narcističnu motivaciju za roditeljstvo. Ovim se radom prema Rabinove četiri kategorije pokušalo saznati što to mlade ljude motivira na roditeljstvo, koja vrsta motivacije i motiva prevladava u konačnoj odluci i koji su pogledi i razmišljanja o djeci u današnje vrijeme.

2. GENERATIVNOST I RODITELJSTVO

2.1. Generativnost

Prilikom proučavanja motivacije za roditeljstvom kao širi teorijski okvir valja spomenuti i koncept generativnosti. To je širok pojam koji uključuje stvaranje i brigu o djeci, materijalnim produktima i idejama, koncept koji će nadživjeti pojedinca i koji doprinosi dobrobiti i održavanju kontinuiteta društva u kojem pojedinac živi (Tucak-Junaković i Ahmeti, 2012). Brojni su prikaz osnovnih teorijskih pristupa i modela koji opisuju generativnosti kao ono Eriksonovo, Platonovo, Vailantovo, Bakanovo, Kotreovo, McAdamsovo, de St. Aubinovo, Stewartovo, Vandewaterovo, itd. Prema Tucak-Junaković i Ahmeti (2012) većina ih se slaže u jednom, a to je da je generativnost karakteristika odrasle dobi.

U znanstvenim krugovima prihvaćeno je mišljenje da je idejni začetnik koncepta generativnosti Erik Erikson. Erikson je pojam generativnosti predstavio 50-ih godina 20.stoljeća u kontekstu svoje psihosocijalne teorije razvoja. Prema njemu jednostavna definicija generativnosti je "primarna briga za stvaranje i vođenje sljedeće generacije" kao dominantno psihosocijalno obilježje sedmog stadija razvoja ili srednje odrasle dobi (Erikson, 1984, prema Tucak Junaković, 2011). Čovjek u svom razvoju prolazi kroz osam stadija koja su obilježena krizama. Krizu je potrebno riješiti kako bi osoba mogla dalje napredovati. Za rješenje krize osoba se nalazi u konfliktu između dvije suprotne karakteristike, koji se može riješiti na dva načina 1) ako je rješenje uspješno, nastavlja se pozitivan razvoj ličnosti, 2) ako se rješenje ne nađe, ego je ugrožen i u njega se ugrađuje negativna kvaliteta. Prije nego se pređe u sljedeći stadij bitno je iskusiti svaku krizu.

Kako navodi Berk (2008) stadiji koje Erikson navodi su sljedeći:

1. stadij (0 do 1. godine): kriza povjerenja nasuprot nepovjerenju;
2. stadij (1. do 3. godine): kriza nezavisnosti nasuprot sramu i sumnji;
3. stadij (3. do 6. godine): kriza inicijative nasuprot krivnji;
4. stadij (6. do 12. godine): kriza produktivnosti nasuprot inferiornosti;
5. stadij (12. do 18. godine): kriza identiteta nasuprot konfuziji identiteta;
6. stadij (18. do 25. godine): kriza intimnosti nasuprot izolaciji;

7. stadij (25. do 65. godine): kriza generativnosti nasuprot stagnaciji;

8. stadij (iznad 65. godine): kriza integriteta nasuprot očajanju.

Sedmi stadij razvoja odgovara životnoj dobi između 25. i 65. godine života. U ovom razdoblju plodnosti ili stagnacija osnovna je dilema koju čovjek rješava. Kako navode Petani i Babačić (2010), plodnost ili plodotvornost ne znači samo brigu za dobrobit svojih potomaka, već brigu za prirodu društva u kojem će ta sljedeća generacija živjeti i raditi. Stvaralaštvo i produktivnost koja je karakteristična za generativnu razinu psihosocijalnog razvoja obuhvaća sve ono što iz jedne generacije prelazi u drugu ili što jedna generacija predaje drugoj. Obilježje ovog stupnja u razvoju ličnosti je briga za dobrobit čovječanstva, ona se izražava u odgoju djece, podučavanju, pokazivanju i upućivanju mladih. Ritualizacija koja je karakteristična za ovo životno doba jest generativna ili plodonosna (Petani i Babačić, 2010). To je ujedno i ritualizacija roditeljstva, kao i sve one funkcije i uloge koje odraslima omogućuju da prenose svoje ideale na mlađe. Roditeljstvo je prema Eriksonu najuobičajeniji oblik izražavanja generativnosti, iako on ističe da roditeljski status sam po sebi nije garancija generativnosti, niti je generativnost ograničena na domenu roditeljstva. Vjerojatno najprirodniji način da se ostavi vlastiti trag u svijetu jest vlastito dijete. Također, roditelji mogu djeci prenijeti svoju ostavštinu u obliku konkretnih materijalnih dobara ili u obliku vrijednosti i znanja. Tako sprječavaju propadanje takve ostavštine i kroz nju na neki način nastavljaju živjeti i nakon smrti (Tucak Junaković, 2009; prema Petani i Babačić, 2010).

Kako navode Petani i Babačić, (2010), doprinos Eriksona važan je na tri načina: (1) naglasio je i psihosocijalnu i instinktivnu osnovu razvoja ličnosti; (2) proširio je faze razvoja kako bi uključio cijeli životni ciklus i naglasio glavna psihološka pitanja s kojima se treba suočiti u tim kasnijim fazama i (3) priznao je da ljudi gledaju i u budućnost, kao i u prošlost te da i pogled na vlastitu budućnost može biti isto tako značajan dio njihove ličnosti, kao i pogled na vlastitu prošlost.

Nadalje, Erikson je smatrao da odrasla osoba jednom kad spozna tko je, nakon što stvori svoj osobni identitet i uspostavi trajne intimne veze, postaje spremna proširiti brigu na mlađe naraštaje i na društvo u cjelini. Prema njemu, roditeljstvo je najuobičajeniji oblik generativnost, no može se očitovati na različite načine, na primjer rađanjem djece i roditeljstvom, produktivnošću, kreativnošću i brigom za druge. Smatrao je, da je upravo

roditeljstvo najčešći i najuobičajeniji oblik generativnosti, ali je isto tako naglašavao da se može izraziti i na druge načine, kroz pomaganje i vođenje mlađih naraštaja, društvenim ili političkim angažmanom i drugo. Razjasnio je da se pod pojmom generativnosti može smatrati sve što se stvara iz naraštaja u naraštaj, a to su djeca, materijalni proizvodi, ideje i umjetnička djela (Petani i Babačić, 2010).

Postoje i odrasle osobe koje ne uspijevaju razviti generativnost, to su osobe koje se ne brinu ni za koga osim za sebe ili za ono što može zadovoljiti njihove potrebe i hirove navodi Tucak-Junaković, (2011). Kod njih dolazi do stagnacije, odbacivanja drugih i zaokupljenosti samim sobom i svojim vlastitim potrebama. Takvi pojedinci mogu razviti potrebu za pseudointimnošću i "udovoljavati si kao da su sami sebi jedno i jedino dijete" (Tucak-Junaković, 2011).

2.2 Roditeljstvo

Kako navodi Pernar (2010) termin roditeljstvo pojavio se u trenutku kada se razvila ideja o tome da su i majka i otac jednako važni za razvoj i odgoj djeteta, bez obzira na to što su njihove uloge temeljene na dvije gotovo potpuno različite spolno determinirane.

Maleš i Kušević (2011) naglašavaju da je roditeljstvo jedna od najvažnijih uloga koju pojedinac na sebe preuzima i čije su posljedice uglavnom cjeloživotne.

Ljubetić (2007) ističe da je roditeljstvo smješteno u određenom vremenu i prostoru i pod utjecajem je povijesnih događanja, demografskih promjena, kulturnih normi i vrijednosti, obiteljskog razvoja i ustroja te promjena u socijalnoj organizaciji i strukturi.

Delač Hrupelj, Miljković, Lugomer Armano i sur. (2000) poručuju da je roditeljstvo općenito stresno, ali i obogaćujuće iskustvo. Priroda samog odnosa prije rođenja djeteta jako utječe na to kako će roditelji doživjeti svoju roditeljsku ulogu. Parovi koji imaju vrlo bliski odnos doživjet će i svoje roditeljstvo kao poticajno iskustvo.

Roditeljstvo je vrlo širok pojam, te mu se često ne može prepoznati pravi smisao i značenje. Zato postoje različita tumačenja i definicije.

Prema Čudina-Obradović i Obradović (2006), roditeljstvo je odlučivanje za djecu, preuzimanje i prihvaćanje roditeljske uloge i redefiniranje vlastitih ciljeva, vrijednosti kao i doživljaja vlastite vrijednosti zbog emocionalnog i materijalnog ulaganja i ulaganja napora, zbog nagrade u emocionalnoj povezanosti i doživljaju djetetova uspjeha i razvoja. Sastoji se od dužnosti i prava roditelja, kao i prava djeteta, koja su osim prirodnim odnosima povezanosti i ljubavi koji među njima postoje, uređeni su i pravno. To je prvi skup i njega Čudina-Obradović i Obradović (2006) nazivaju **doživljaj roditeljstva**. Drugi skup **roditeljske brige i skrbi** podrazumijeva rađanje djece, njihovo zaštićivanje, i briga za njihovo održanje, život i razvoj, te vođenje i pomaganje njihova razvoja. Treći skup su **roditeljski postupci, aktivnosti i ponašanje** u koji spadaju svi namjerni postupci i aktivnosti koje roditelj poduzima i provodi kako bi ostvario neki cilj.

Prema Članku 91. Obiteljskog zakona (Narodne novine, 2015) roditeljstvo je definirano kao dužnost roditelja da se skrbi o djetetu čiji je glavni cilj zaštita dobrobiti djeteta, osobnih i imovinskih interesa. Nadalje, dužnost roditelja je da skrbi o životu i zdravlju djeteta, te da ga

odgajaju kao slobodnu, humanu, domoljubnu, moralnu, marljivu, osjećajnu i odgovornu osobu. Roditelj se ne može odreći roditeljske skrbi, ali mu sud može oduzeti pravo da živi s djetetom i odgaja ga ako se ne skrbi dovoljno o djetetovoj prehrani, higijeni, odijevanju, medicinskoj pomoći, redovitom pohađanju škole, zabranjenim noćnim izlascima, skitnju, prosjačenju ili krađi.

Iako se definicije razlikuju, jedno je sigurno, roditeljem se postaje rođenjem djeteta. Po mišljenju mnogih roditelja, roditeljstvo je najljepša, najvažnija i najodgovornija životna uloga koja se ne uči iz knjiga, već vlastitim nahođenjem, razumom i emocijama. Život pokazuje koliko su roditelji u tome vješti, koliko poznaju svoje dijete i da li rade ono najbolje za njega. Biti roditelj podrazumijeva mnogo toga, između ostalog ono uključuje svakodnevnu hrabrost, snagu i spremnost na nove izazove i ono što im život donosi. Nakon rođenja i dolaska bebe iz rodilišta, ništa više nije kao prije, život roditelja se u potpunosti mijenja. Plač, noćna buđenja, uspostava ritma hranjena, kupanje, prematanje pelena, ljubav koju traže danju ali i noću, grčevi i tek što se roditelji priviknu i riješe određeni problem, dolazi novi. Roditelji zamišljaju i planiraju život s bebom, no on najčešće nema velike sličnosti sa stvarnošću.

Majka nema važnu ulogu samo zato što je rodila dijete, ona ga zajedno sa ocem stalno promatra, voli, njeguje, odgaja i poučava. Dijete se mijenja iz dana u dan i donosi nove avanture, pa se samim time moraju mijenjati i roditelji. Razvoj roditelja u različitim fazama roditeljstva prikazuju nam Delač Hrupelj i sur. (2000).

Delač Hrupelj i sur. (2000) navode da je za prvu fazu roditeljstva, fazu novorođenčadi i dojenčadi, karakterističan stres zbog dolaska novog člana obitelji i razrješavanje konflikata između osobnih ciljeva i potreba djeteta. Zatim, promjena slike o sebi od slike sebe kao djeteta svojih roditelja do slike o sebi kao roditelju svog djeteta, davanje sebe u fizičkom i emocionalnom smislu. Smanjuje se emocionalna i vremenska predanosti partneru, dok se uspostavljaju novi odnosi sa vlastitim roditeljima. Potiče se odnos roditelja i unuka, ali se ne oslanjaju na svoje roditelje kod donošenja odluka.

Za drugu fazu, fazu predškolsko dijete, karakteristično je mijenjanje ponašanja roditelja koje je u skladu sa razvojem djeteta (primjerice dopuštanje veće djetetove nezavisnosti). Bez obzira na vrijeme i energiju koju treba posvetiti djetetu važno je održavanje bliske veze s partnerom. Nadalje, čim dijete počne provoditi više vremena izvan kuće (primjerice u vrtiću), majke s više energije nastavljaju poslovnu karijeru. U ovoj fazi roditelji uče kako konzultirati

knjige, medije i stručnjake, a ne postati ovisan o njima i oprostiti sebi što nisu savršeni roditelji.

U trećoj fazi roditeljstva, fazi školsko dijete, javlja se stvaranje realnog pogleda na djetetove sposobnosti, razdvajanje svojih ciljeva za postignućem od djetetovih ciljeva i prihvaćanje djeteta onakvog kako jest, ne zahtijevati da se ponaša u skladu s roditeljskim fantazijama, da je mali genij ili izuzetni sportaš. Isto tako, u ovoj fazi važno je naučiti dijete da bude osjetljivo na emocionalne potrebe drugih ljudi. Sa ciljem da se pridonese dobrobiti zajednici važno je sudjelovanje u školskom i izvanškolskom životu djeteta. Razvoj roditelja u ovoj fazi očituje se i učenjem kako gledati stvari očima djeteta, te razmisliti o svom vlastitom djetinjstvu kako bi se djetetu pružile mogućnosti koje oni sami nisu imali.

Zadnja, četvrta faza, je faza adolescent u kojoj je karakteristično učenje kako biti fleksibilan i preispitivanje svojih vrijednosti kako bi se odgovorilo na djetetova pitanja i njegovo testiranje roditeljskih granica. Nadalje, važno je naučiti kako treba biti jak u postavljanju nužno potrebnih granica u djetetovom ponašanju i vidjeti adolescenta kao početak odrasle osobe koja ima vlastite interese i nije samo zrcalni odraz roditelja. Posebno je važno izbalansirati ostvarivanje vlastite poslovne karijere, a ne zanemariti potrebe djeteta koje su velike u ovoj završnoj fazi odrastanja (Delač Hrupelj i sur., 2000).

Ukratko roditeljstvo je velika pustolovina prepuna kombinacije osjećaja sreće, uzbuđenosti, zabrinutosti, boli i tuge koja uključuje brojna odricanja, pravila, zadatke, uloge i dobru komunikaciju.

3. MAJČINSTVO

Riječ *mati* potječe od praslavenskog -*mati*, dok ono samo potječe od praindoevropskog -*méh₂tēr* (Jezikoslovac). Većina drugih jezika koristi isti ili sličan korijen, prema tome se može primijetiti sličnost u germanskoj grupi jezika poput engleske riječi *mother*, njemačke *Mutter*, holandske *moeder* ili ipak primjeri iz drugih grupa jezika poput perzijske riječi مادر (odnosno *madar* latinicom) (Jezikoslovac).

Donedavno, točnije sve do početka 90-ih godina, pojam roditeljstvo podrazumijevao je samo majčinstvo, tj. izjednačavao se sa doživljajem, brigom, postupcima i odgojem majke navode Čudina-Obradović i Obradović (2006). Iako nam definicija majke može izgledati kao nešto samo po sebi razumljivo i jasno, to nije tako, jer u današnje vrijeme postoji mogućnost medicinski potpomognute oplodnje, te često nije jasno tko se može smatrati „pravim“ pa ni biološkim djetetovim roditeljem. Tako bi se biološka majka djeteta mogla smatrati majka u tradicionalnom smislu, a to je ona koja ga je začela, nosila u utrobi i rodila. Žena koja je donirala jajnu stanicu za oplodnju djeteta koje će nositi u utrobi i roditi druga žena, te obrnuto, ona koja će nositi i roditi dijete začeto iz tuđe jajne stanice. Takav oblik majčinstva naziva se surogat-majčinstvo i u Hrvatskoj nije dopušteno. Postoje i nebiološki oblici majčinstva, a to su majka-posvojiteljica, koja nije prenijela djetetu svoj genetski materijal, nije ga nosila u utrobi i rodila ali se brine za dijete i zadovoljava mu sve tjelesne i osjećajne potrebe, te pomajka ili maćeha, koja je postala majka udajom za muškarca koji već ima djecu ili udomljavanjem djeteta bez roditelja. Stoga postoje problemi oko jasnog određivanja „pravog“ roditeljstva i majčinstva ističu Čudina-Obradović i Obradović (2006).

Obiteljski zakon Republike Hrvatske (2015) posve je jasno definirao pojam majke u našoj zemlji. Prema članku 53. djetetova majka je žena koja ga je rodila. Također, majka koja je posvojila dijete upisuje se u maticu rođenih kao majka (članak 146.), i to joj majčinsko pravo zauvijek pripada, jer nakon zasnivanja posvojenja nije dopušteno osporavanje ili utvrđivanje majčinstva i očinstva (članak 147).

4. OČINSTVO

Biti otac i preuzeti tu ulogu jednostavna je realnost nastala iz prirodnog instinkta. Kada spominjemo ulogu oca i pojam očinstvo, mislimo da znamo o čemu govorimo i da je definicija potpuno jasna obzirom da to činimo na temelju vlastitog iskustva s našim očevima. Međutim, pojam „otac“ i „očinstvo“ znatno su složeniji, tj. jednostavni su samo ako ih se promatra površno (Čudina-Obradović i Obradović, 2006).

Kako navode Čudina-Obradović i Obradović (2006) pojam otac podrazumijeva odnos u kojem je zastupljena biološka sastavnica, ali ne i nužno. To su razni oblici pojma otac, kao otac – hranitelj obitelji, otac obitelji dvostrukog hranitelja, rastavljeni očevi, izvanbračni očevi, očevi koji preuzimaju djelomičnu brigu za djecu iz prethodnog braka i potpunu brigu za djecu iz novog braka i djecu svoje nove partnerice, adolescentski očevi u braku ili izvan braka s maloljetnicom, te očevi iz kohabitacijske trajne ili razvrgnute veze.

Prema kriteriju „otac“ muškarce je moguće podijeliti u sljedeće skupine: muškarci bez djece; očevi koji žive s vlastitom djecom, očevi koji žive s djecom, očevi koji ne žive sa svojom maloljetnom djecom i očevi koji ne žive sa svojom odraslom djecom, (Eggebeen i Knoester, 2001; prema Čudina-Obradović i Obradović, 2006). Slijede četiri osnovna tipa očeva koji postavljaju muškarce u raznovrsne i zahtjevne višestruke uloge:

- 1) Muškarci koji žive s maloljetnom djecom
- 2) Muškarci koji žive odvojeno od svoje maloljetne djece
- 3) Muškarci koji imaju odraslu i samostalnu djecu
- 4) Muškarci koji su očevi postali ženidbom (očusi)

Ovisno o okolnostima i različitoj obiteljskoj, bračnoj i široj društvenoj potpori očinstvo, doživljaj očinstva, zadovoljstvo i osjećaj kompetencije bitno se razlikuju (Čudina-Obradović i Obradović, 2006).

Poznato je da očinska uloga slabije ispunjava očeve koji ne žive s djecom pa će tako i njihova veza s vremenom oslabjeti. Isto kao što je teško ispuniti očinsku ulogu očevima koji žive sa djecom rođenom u prethodnim ženinim brakovima, jer njihova uloga u tom slučaju nije jasno definirana. Dokazano je da je pravi doživljaj očinstva i ispunjenje očinske uloge imaju oni očevi koji žive sa svojom od njihova rođenja (Eggebeen i Knoester, 2001; prema Čudina-Obradović i Obradović, 2006).

Svaki muškarac koji postane otac, roditeljstvo doživljava drugačije nego žena. Uzrok je taj što je na žene stavljen veći pritisak društva da postanu majke i više ih pogađa činjenica neplodnosti, dok ona za muškarce predstavlja problem ženinog nezadovoljstva u braku (Walker, 2000; prema Čudina – Obradović i Obradović, 2006).

Međutim, biti biološki otac ne znači biti i dobar odgajatelj svom djetetu. Biti dobar otac znači imati blizak i topao odnos u odgoju, što zahtijeva niz znanja i ponašanja navode Čudina-Obradović i Obradović (2006). Takav odnos olakšava uspješno formiranje identiteta djeteta, njegov zdrav i skladan razvoj. Kako dijete raste, uloga oca postaje sve veća. Važno je pred djetetom pokazivati osjećaje jer će to pomoći da se dijete razvije u emocionalno toplu osobu. U različitim segmentima odgojni utjecaj oca potreban je i kćeri i sinu. Otac je osobito važan u procesu odrastanja sinova. Sinovima otac služi kao model s kojim se identificiraju. Važan je i u razvoju i formiranju kćerke. Topao i srdačan odnos između oca i kćeri gradi samopouzdanje i zdravu svijest djevojčice o svojoj ženskosti te pozitivnom prihvaćanju sebe kao žene (Delač Hrupelj i sur., 2000).

5. VRIJEDNOST DJETETA

U većini ljudskih društava tradicionalne su vrijednosti one vezane za djecu. Djeca su poželjan i vrijedan cilj, a imati djecu društvena je norma za odrasle pojedince, imati više od jednog djeteta poželjno je i hvale vrijedno u mnogim društvima, dok se pak nimalo pozitivnim i pomalo neodgovornim smatra imati više od troje djece ističu Čudina-Obradović i Obradović (2006).

Problemi koje imaju neplodni parovi, a osobito neplodne žene, pokazuju snažnu potrebu za potvrđivanjem i dokazivanjem u roditeljskoj ulozi. Majčinstvo je za većinu toliko važno da se u mnogim društvima smatra glavnom oznakom ženstvenosti (Daniluk, 1999; prema Čudina-Obradović i Obradović, 2006), a neplodnost se doživljava kao krivnja i nedostatak (Ulrich i Weatherhall, 2000; prema Čudina-Obradović i Obradović, 2006). U istraživanju koje je provedeno još 1999.godine u Hrvatskoj, više od 70% građana, podjednako muškarci i žene smatraju kako su djeca potrebna za ostvarivanje smisla njihovog života. Istodobno njih oko 53% smatra da žena treba imati djecu da bi se osjećala ispunjenom, no noviji naraštaji sve rjeđe razmišljaju na takav način (Aračić i Nikodem, 2000; Črpić i Kovačević, 2000; prema Čudina-Obradović i Obradović, 2006).

Doživljaj roditeljstva izaziva snažne emocije, pozitivne ali i one negativne, no većina majki izjavljuje da je „biti roditeljem“ izvor najvećeg životnog zadovoljstva. U Hrvatskoj je provedeno jedno od rijetkih istraživanja koje ispituje djeluju li djeca na životno zadovoljstvo roditelja (Čudina-Obradović, 2001; prema Čudina Obradović i Obradović, 2006). Rezultati pokazuju da bračni partnera koji imaju dvoje i više djece osjećaju veće životno zadovoljstvo od onih koji nemaju djece ili imaju samo jedno dijete.

5.1. Odluka da se imaju djeca

Kako navodi Berk (2008), roditeljstvo je pod utjecajem složenog sklopa činitelja, kao što su i financijske okolnosti, osobne i vjerske vrijednosti i zdravstveno stanje. Žene koji imaju tradicionalni spolni identitet najčešće se odlučuju imati djecu. Činjenica da je žena zaposlena ima manje utjecaja na imanje djece nego njezino zanimanje. Žene visokog statusa sa zahtjevnim karijerama rjeđe odabiru roditeljstvo ili ako ga i izaberu, češće ga odgađaju od

žena čija zanimanju nisu toliko vremenski zahtjevna (Barber, 2001, Tangri i Jenkins, 1997; prema Berk, 2008). Kad se parove pita o njihovoj želji da imaju djecu, oni navode niz prednosti i nedostataka roditeljstva navedenih u Tablica 1, no dva razloga prevladavaju u svim grupama bez obzira na etničke i regionalne razlike, a to su želja za toplim, nježnim odnosom te poticaju i zabava koju djeca donose. Kao razlozi često se spominju i iskustva rasta i učenja koja djeca donose u život odraslih, želja da se ima nekoga tko će postojati nakon naše smrti i osjećaj postignuća koji dolazi iz pomaganja djeci da odrastu. (Cowan i Cowan, 2000; prema Berk 2008).

Tablica 1 Prednosti i nedostaci roditeljstva

Prednosti i nedostaci roditeljstva koje navode današnji roditelji	
Prednosti	Nedostaci
Davanje i primanje topline i nježnosti	Gubitak slobode, vezanost
Uživanje u poticajima i zabavi koje dijete unosi u život	Financijska zahtjevnost
Društvo te prihvaća kao odgovornog i zrelog člana zajednice	Preopterećenost ulogama - nemaš dovoljno vremena za obiteljske i poslovne obveze
Doživljavanje novog rasta i razvoja i prilika za učenje, što sve daje smisao životu	Interferira s prilikama žene za zapošljavanje
Imati nekoga tko će nastaviti tvoje djelo nakon smrti	Brige zbog djetetova zdravlja, sigurnosti i dobrobiti
Ostvarivanje osjećaja postignuća i kreativnosti zbog pomaganja djetetu da odraste	Rizici odgajanja djece u svijetu punom kriminala, ratova i zagađenja
Učiš da budeš manje sebičan i da se žrtvuješ	Smanjeno vrijeme za partnera
Potomstvo roditeljima pomaže u poslu ili obitelji odnosno dodatni prihodi	Gubitak privatnosti

	Strah da će djeca bez vlastite krivnje postati loša
--	---

(Preuzeto od Berk, 2008, str. 351)

Većina odraslih osoba svjesna je koliko odgovornosti i opterećenja donose djeca, te kao glavne nedostatke roditeljstva ističu „gubitak slobode“ i „financijsko opterećenje“ (Berk, 2008).

Na kraju, konačna odluka imati ili ne imati dijete zajedničko je žarište u kojem se stječu i međusobno prelamaju, dokidaju i zbrajaju svi mnogobrojni čimbenici. Odluka je posljednji, psihološki rezultat svih prethodnih utjecaja, percepcije pojedinca o vrijednostima i mogućnostima postizanja tih vrijednosti te cijeni koju je za to postizanje potrebno platiti (Čudina-Obradović i Obradović 2006).

5.2. Ne imanje djece

Neki ljudi nemaju djecu ne svojom voljom, već zato što nisu pronašli partnera s kojim bi dijelili roditeljstvo ili zbog toga što nisu uspjeli u liječenju neplodnosti (Berk, 2008). Podaci o čimbenicima koji djeluju na želju za imanjem djecom ili na apstinenciju od djece mogu se dobiti iz proučavanja značajki parova koji dobrovoljno apstiniraju od djece, a posljedice prisilne apstinencije od djece mogu dati podatke o potrebi za roditeljstvom kad ona nije zadovoljena (Čudina-Obradović i Obradović, 2006).

Osim zadovoljstva brakom i slobode od odgovornosti skrbi za djecu, uobičajeni razlozi za nemanje djece uključuju financijsku sigurnost i ženinu poslovnu karijeru. S toga, svojevajno su bez djece one žene koje su fakultetski obrazovane, imaju prestižna zanimanja i jako su posvećene svome poslu ili pak su bile jedine ili prvorođena djeca čiji su roditelji poticali postignuća i nezavisnost (Berk, 2008).

Odrasli koji svojevajno nemaju djecu jednako su zadovoljni svojim životom kao i roditelji koji imaju tople odnose sa svojom djecom. Za razliku od takvih parova, odrasle osobe koje se ne mogu pomiriti s neplodnošću ili čija djeca imaju ozbiljan problem, vjerojatno će biti nezadovoljnija i depresivnija (Nichols i Pace-Nichols, 2000; prema Berk, 2008). Takvi rezultati ozbiljno ugrožavaju stereotip da su ljudi bez djece usamljeni i neispunjeni. Umjesto toga, oni pokazuju kako roditeljstvo pospješuje psihički dobrobit osobe samo ako je odnos roditelja i djeteta pozitivan. Isto tako, nemanje djece interferira s prilagodbom i životnim zadovoljstvom samo kada je izvan osobne kontrole (Berk, 2008).

6. MOTIVI KOJI POTIČU NA RODITELJSTVO

Žele li ljudi djecu da bi ostvarili društveno-poželjnu normu i osjetili zadovoljstvo u postizanju punog identiteta odrasle osobe? Ili zbog nečeg drugog? Ta pitanja nemaju važnost samo za pojedinca, nego za održanje naroda, stabilnosti i budućnosti društva (Čudina-Obradović i Obradović, 2006).

Prema Čudina-Obradović i Obradović (2006) odluka muškarca i žene da imaju dijete ima nepromjenjive posljedice kako za njih tako i za dijete. Rođenjem djeteta mijenjaju se prije svega odnosi između partnera, te njihov odnos prema okolini, svakodnevnim obvezama i aktivnostima, radu izvan kuće, kao i prema roditeljima i članovima šire obitelji. Najprije djeca su „skupa“ i ona od roditelja zahtijevaju puno vremena, ulaganja novca i smanjenu mogućnost zarađivanja novca izvan kuće.. To se najprije odnosi na majke koje zarađuju znatno manje od žena bez djece uz isto obrazovanje i na istome poslu. Kao takvu, tu pojavu nazivamo „kaznom majčinstva“. Ona se nije pokazala samo kao stvar prošlosti, nego se ponavlja i u novijim naraštajima žena (Avellar i Smock, prema Čudina- Obradović i Obradović, 2006). Zatim djeca utječu i na bračne odnose. Nakon rođenja djeteta u većini obitelji povećava se ženino opterećenje, umnogostručuju se njene obveze, smanjuje se samostalnost, a povećava se neravnopravnost opterećenja žene obiteljskim radom.

Dakle, odluka o rađanju djeteta nije jednostavna, ona sadržava prihvaćanje mnogih promjena i žrtvovanja u životu roditelja te istodobno želju za ispunjenjem, potpunosti i životnim smislom. Zato želja za rađanjem djece, fertilitetna motivacija, nije jednostavna percepcija poželjnosti ili nepoželjnosti (rađanja) djeteta.

Motivi koji utječu na odluku za imanjem djece nije lako ispitati, jer ljudi teško opisuju to intimno područje zašto žele postati roditelji navodi Tucak-Junaković (2011). Na motivaciju za roditeljstvo, odnosno na potrebu, želju i odluku za dobivanje djece, utječu psihološki, biološki i socijalni čimbenici. U želji za otkrićem vrijednosti koju dijete ima za roditeljem istraživači su postavili pitanje zašto roditelji uopće imaju djecu. Jedan od prvih odgovora na pitanje što roditelji očekuju od djece i kakve im potrebe djeca trebaju zadovoljiti dao je Rabin 1965 godine; (prema Lacković-Grgin, 2011), koji je motivaciju za roditeljstvo grupirao u četiri kategorije.

Altruistična motivacija uključuje nesebične motive za roditeljstvom kao što su naklonost i želja za djecom, ljubav prema djeci, potreba za odgajanjem i brigom, želja da im se pruži ljubav i zaštita, potreba za bliskim odnosom s drugim ljudskih bićem i slično.

Fatalistična motivacija se odnosi na uvjerenje da je reprodukcija neizbježna, odnosno stav da su ljudi predodređeni imati djecu, to smatraju zakonom prirode i dijelom ljudske sudbine i postojanja, Božjom voljom (Lacković-Grgin, 2011). Osjećaju potrebu održanja kontinuiteta ljudskog roda.

Instrumentalna motivacija opisana je kao motivacijom u kojoj se dijete rabi kao sredstvo kojim se mogu postići neki specifični roditeljski ciljevi, kao na primjer materijalna dobit, ispomoć u starosti, nasljedstvo, sam brak i drugo. Dijete se smatra sredstvom kojim se postiže određeni cilj.

Narcistična motivacija se odnosi na očekivanja da će dijete pridonijeti i povećati vrijednost roditelja i njihov osjećaj zadovoljstva sobom, te biti dokaz njihove seksualne sposobnosti, maskulnosti, odnosno feminiteti (Gerson, 1983; prema Matković, 2015). Manje je vjerojatno da bi takvi pojedinci usvojili dijete jer roditeljstvo gledaju iz drugačijeg aspekta od pojedinaca koji su altruistično motivirani. Nisu vođeni željom za djecom, ljubavlju ili emocionalnim razlozima. Takvi ljudi često žele djecu da bi se dokazali, no teško im je brinuti se za njih. Očito je da kod istih osoba, motivacija za roditeljstvo može biti uvjetovana višestrukim i različitim razlozima. Razloge možemo razlikovati po njihovoj snazi, osviještenosti, usmjerenosti na sebe i drugim obilježjima. Naravno, spomenuti motivi ne moraju egzistirati zasebno, moguće ih je pronaći i u međusobnim kombinacijama. Roditeljstvo koje započinje jednom vrstom motiva (primjerice fatalističkim), može kasnije biti obogaćeno i drugim vrstama (primjerice altruističkim motivom).

S druge strane, kako navode Čudina-Obradović i Obradović (2006), Veevers je 1973. vrijednost djeteta za roditelje izveo isključivo iz roditeljske potrebe da zadovolje društvena očekivanja i norme, pa potrebe za djetetom proizlaze iz želje da se udovolji moralnim obvezama, odgovornosti, prirodnom životnom tijeku, ispunjenju rodnog identiteta i ljudske kompetencije, ostvarivanja i osiguranja braka, potrebi da se zadovolje kriteriji mentalnog zdravlja i normalnosti. Prvu temeljitu razradu pojma vrijednosti djeteta predlažu Hoffman i Hofman (1973; prema Čudina -Obradović i Obradović 2006). Oni navode devet vrijednosti djeteta za roditelje, a to su 1. postizanje statusa odraslog i društvenog identiteta, 2. produžetak vlastitog bića, 3. moralna vrijednost, 4. uspostavljanje veza u obitelji, 5. poticaj razonoda i

veselje, 6. postignuće, kreativnost, 7. mogućnost utjecaja i moći 8. natjecanje i 9. društvena usporedba i ekonomski dobitak (Čudina-Obradović i Obradović 2006).

7. ISTRAŽIVANJE

7.1. Cilj istraživanja

Cilj provedenog istraživanja bio je ispitati motivaciju za roditeljstvom te postoji li povezanost dobi i vrste motivacije za roditeljstvom.

7.2. Problemi i hipoteze

Problem 1

Ispitati mišljenja sudionika o tome hoće li jednog dana imati djecu, koji broj djece preferiraju, žele li jednog dana živjeti u braku, te što misle o tome koje je idealno vrijeme za postati roditeljem.

Hipoteza 1a

Očekujemo se da većina sudionika željeti postati roditelji.

Hipoteza 1b

Očekujemo da će većina sudionika željeti imati jedno dijete.

Hipoteza 1c

Pretpostavka je da će većina sudionika željeti živjeti u braku.

Hipoteza 1d

Očekujemo da će većina ispitanika smatrati da su dvadesete godine najbolje vrijeme za postati roditeljem.

Problem 2

Ispitati koji od četiri motiva za roditeljstvo (altruistični, fatalistični instrumentalni, i narcistični) najviše prevladava kod sudionika istraživanja.

Hipoteza 2

Ne očekuje se statistički značajna razlika u preferenciji motiva za roditeljstvom.

Problem 3

Ispitati povezanost različitih vrsta motivacije za roditeljstvom s dobi ispitanika.

Hipoteza 3

Ne očekuje se povezanost dobi ispitanika s vrstom motivacije za roditeljstvom.

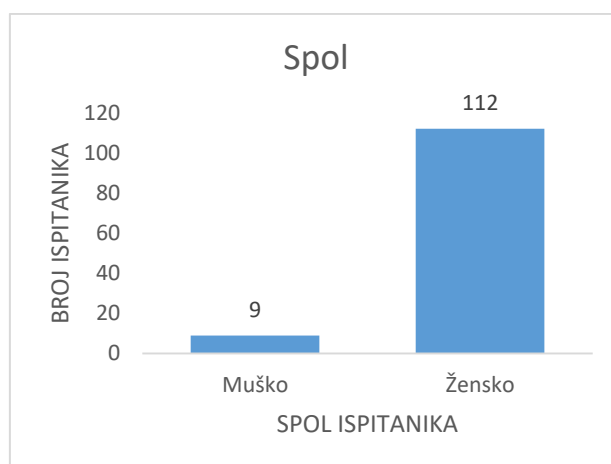
7.3. Metodologija

7.3.1. Sudionici

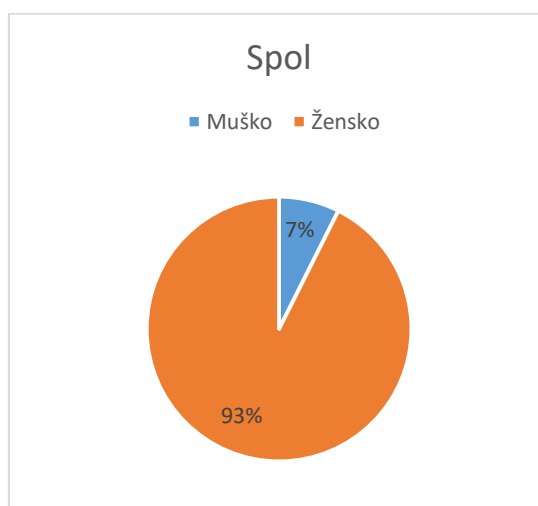
U istraživanju je sudjelovao 121 sudionik. 93% uzorka činile su žena, a 7% muškarci prosječne dobi $M = 23.77$ godina ($SD = 3.66$). Dob sudionika varirala je od 19 do 53 godine.

Upitnik o demografskim karakteristikama koristili smo za prikupljanje podataka o dobi i spolu sudionika. Prvo postavljeno pitanje on-line ankete odnosilo se na spol ispitanika. Prema zabilježenim podacima na uzorku od 121 ispitanih, u provedenom istraživanju sudjelovalo je 9 ispitanika muškog spola (7%) i 119 ispitanika ženskog spola (93%) prikazano na grafikonima (graf 1 i 2).

Graf 1 Broj ispitanika prema spolu

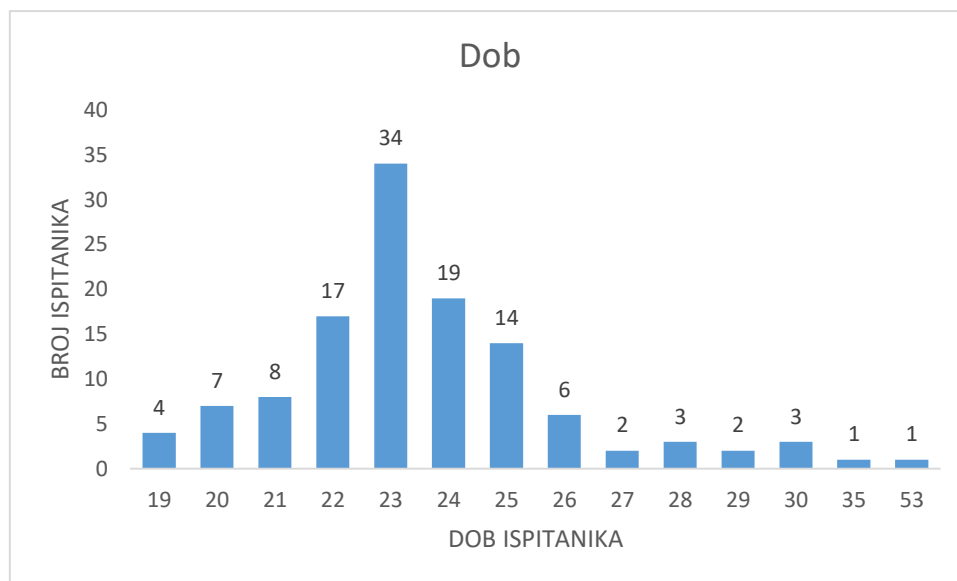
Graf 2 Postotak ispitanika prema spolu

Drugo pitanje odnosi se na dob ispitanika. Prema prikupljenim podacima vidljivim na grafu 3, ukupni raspon godina ispitanika je od 19 do 53 godine. Dob ispitanih muškaraca je u rasponu od 21 do 28 godina, prikazano u tablici 2. Ispitane žene su u rasponu od 19 do 53 godine, prikazano u tablici 3. Od ukupno 121 ispitanika (vidljivo iz tablice 2 i 3) 4 ispitanika ima 19 godina, 7 ispitanika 20 godina, 8 ispitanika 21 godinu od čega je jedan muškarac, 17 ispitanika 22 godine od čega su 2 muškarca, 34 ispitanika ima 23 godine od čega su 3 muškarca, 19 ispitanika ima 24 godine od čega je jedan muškarac, 14 ispitanika ima 25

godina, 6 ispitanika 26 godina, 2 ispitanika 27 godina, 3 ispitanika 28 godina od čega je jedan muškarac, 2 ispitanika 29 godina, 3 ispitanika 30 godina , 1 ispitanik 35 godina i 1 ispitanik 53 godine. Iz analize podataka vidljivo je da ima najviše ispitanika u dobi od 33 godine, 27,3% dok je najmanje onih u dobi od 53, samo 0,8%.

Graf 3 Dob ispitanika

Tablica 2 Frekvencija ispitanika obzirom na dob kod muškaraca

DOB ISPITANIKA	FREKVENCIJA
21	1
22	2
23	3
24	1
28	2

Tablica 3 Frekvencija ispitanika obzirom na dob kod žena

DOB ISPITANIKA	FREKVENCIJA
19	4
20	7
21	7
22	15
23	31
24	18
25	14
26	6
27	2
28	1
29	2
30	3
35	1
53	1

7.3.2. Mjerni instrument

U provedenom istraživanju, kao mjerni instrument korišten je anketni upitnik, koji je izrađen za potrebe ovog istraživanja u svrhu izrade diplomskog rada. Njime su prikupljeni sociodemografski podaci i procjene motivacije za roditeljstvom. Upitnik o demografskim karakteristikama koristili smo za prikupljanje podataka o dobi i spolu sudionika.

Upitnik se sastojao od ukupno 9 pitanja. Tri pitanja bilo je otvorenog tipa, četiri zatvorenog tipa na koja su trebali odgovoriti sa da ili ne i dva pitanja (ukupno 25 tvrdnji) kod kojih su ispitanici trebali odgovoriti zaokruživanjem odgovora na skali Likertovog tipa od 5 stupnjeva (prilog 1).

Motivacija za roditeljstvom mjerena je skalom koja je konstruirana temelju rabinove 4 kategorije motivacija za roditeljstvo. Skala se sastoji od ukupno 20 čestica (5 čestice za svaku vrstu motivacije), od kojih prvih 5 mjere altruističnu motivaciju (primjer čestice: „*Želim nekome pružiti ljubav i zaštitu.*“), idućih pet fatalističnu (primjer čestice: „*Imanje djece je Božja volja.*“), pa idućih pet instrumentalnu (primjer čestice: „*Djeca su u ispomoć u starosti.*“) i posljednjih pet mjeri narcističnu (primjer: „*Želim dijete da bih se dokazao/la.*“). Čestice skale su tvrdnje, a zadatak sudionika je da izrazi stupanj slaganja s navedenim tvrdnjama koristeći skalu Likertovog tipa s ukupno pet uporišnih točaka koje se boduju vrijednostima od 1 (u potpunosti se ne slažem) do 5 (u potpunosti se slažem). Ukupni rezultat na pojedinoj subskali formira se na način da se za pojedinog sudionika zbroje bodovi na određenom skupu od četiri čestice te se dobiveni rezultat podijeli s pet. Pouzdanost tipa unutarnje konzistencije bila je dobra i iznosila je: $\alpha = .87$ za altruizam, $\alpha = .87$ za fatalizam, $\alpha = .87$ za instrumentalizam te $\alpha = .79$ za narcizam (vidi tablicu 4). Cijela skala za mjerenje motivacije nalazi se u prilogu.

Tablica 4 Vrste motivacija za roditeljstvo, broj čestica subskale svake vrste motivacije, primjeri čestice i pouzdanost tipa unutarnje konzistencije za svaku skalu

Vrste motivacija za roditeljstvo	Broj čestica	Primjer čestice	Pouzdanost tipa unutarnje konzistencije
Altruistična motivacija	5	„Ljudi su stvoreni da bi imali djecu.“	$\alpha = .87$
Fatalistična motivacija	5	„Imanje djece je Božja volja.“	$\alpha = .87$
Instrumentalna motivacija	5	„Dijete povećava osjećaj zadovoljstva samim sobom.“	$\alpha = .87$
Narcistična motivacija	5	„Dijete je dokaz seksualne sposobnosti.“	$\alpha = .79$

7.3.3. Postupak

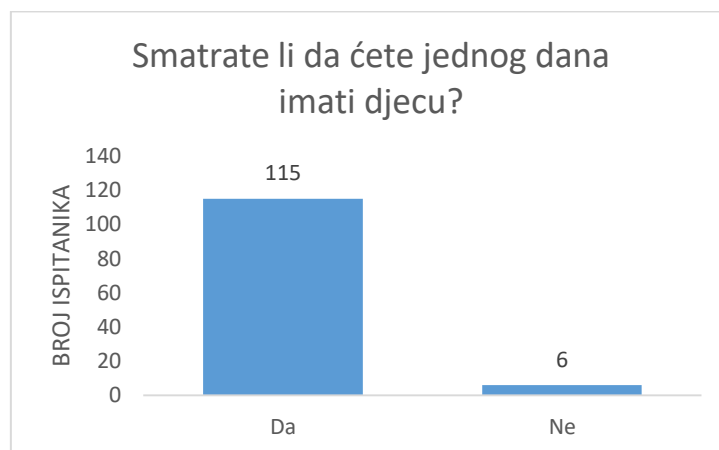
Istraživanje se provodilo individualno, a sudionici su upitnik ispunjavali na računalima kod kuće, odnosno, online. Kao alat za izradu upitnika korišten je Google Forms. Ispunjavanje upitnika trajalo je 5 minuta. Istraživanje je bilo je u potpunosti anonimno i dobrovoljno. Rezultati sudionika nigdje nisu bili povezani s njihovim imenom i prezimenom, već su se tražili samo određeni demografski podaci. Također, svaki sudionik imao je pravo odustati od istraživanja u bilo kojem trenutku bez ikakvih posljedica. Prije ispunjavanja upitnika, dobili su detaljnije upute koje su se nalazile na početnom ekranu.

Anketa je sadržavala 9 pitanja. Prva dva pitanja bila su ona o sociodemografskim podacima i ispitivala su dob i spol ispitanika. Trećim pitanjem ispitivalo se smatraju li ispitanici da će jednog dana imati djecu, a oni koji su odgovorili negativno odgovarali su na četvrto pitanje u kojem su bili navedeni razlozi radi kojih smatraju da neće imati djecu. Peto pitanje bilo je usmjereno ispitivanju motivacije za roditeljstvo. Sadržavalo je ukupno 20 tvrdnji, za svaku od kategorija (altruistična, fatalistična, instrumentalna i narcistična) motiva za roditeljstvo prema Rabinu bilo je postavljeno po pet tvrdnji. Ispitanici su odgovarali u kojoj se mjeri slažu s postavljenim tvrdnjama na Likertovoj skali od 5 stupnjeva, od 1- uopće se ne slažem, 2-donekle se ne slažem, 3-niti se slažem niti se ne slažem, 4-donekle se slažem i 5- u potpunosti se slažem. Šesto pitanje postavljeno je u cilju da se ispita koliki broj djece ispitanici žele imati, pitanjem nadopunjavanja. Sedmo pitanje ispitivalo je njihovu želju za životom u braku, odabirom odgovora da ili ne. Osmo i deveto pitanje ispitivali trenutnu spremnost ispitanika za postajanjem roditeljem kao i njihovo mišljenje o tome koja je idealna dob za ulogu roditelja, pitanjima odabirom odgovora da ili ne i nadopunjavanjem.

7.4. Rezultati i rasprava

Na pitanje „Smatrate li da ćete jednog dana imati djecu?“ od ukupno 121 ispitanika, 115 ispitanika (95%) smatra da je će jednog dana imati djecu što je pozitivno obzirom na stanje nataliteta u Republici Hrvatskoj i time smo potvrdili zadanu hipotezu, dok njih 6 (5%) smatra da neće imati djecu (vidi graf 4). Nijedan muškarac od 9 ispitanih u anketi nije odgovorio negativno na ovo pitanje, odnosno svi ispitanici muškarci smatraju da će jednoga dana imati djecu. 6 žena od ukupno 112 ispitanih u anketi smatra da neće imati djecu jednog dana.

Graf 4 Histogramski prikaz frekvencije odgovora na pitanje Smatrate li da ćete jednog dana imati djecu?

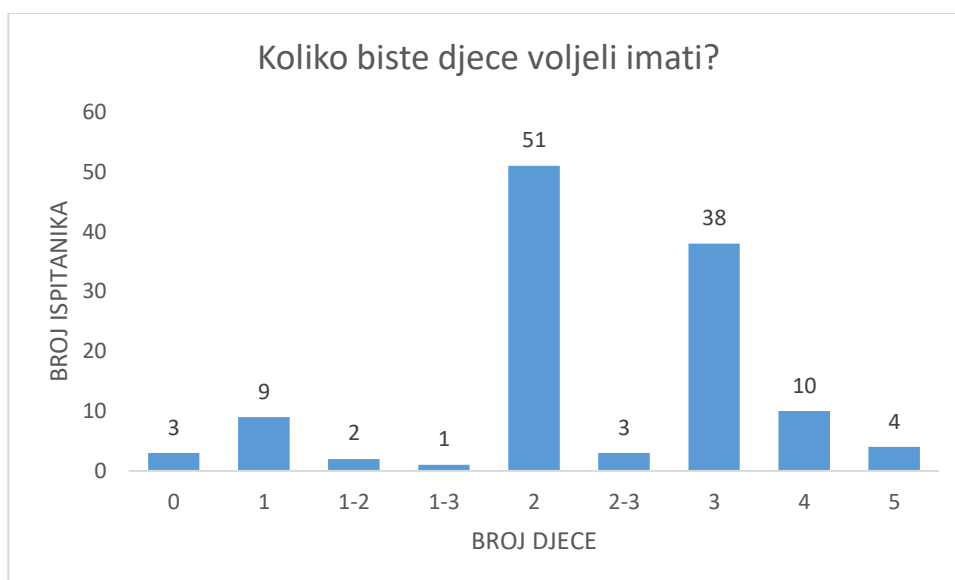
Postavili smo dodatnih 5 pitanja za sudionike koji su na pitanje „Smatrate li da ćete jednog dana imati djecu?“ odgovorili negativno. Iz tih odgovora saznali smo da se ispitanici ne slažu s navedenim tvrdnjama i očito postoje neki drugi razlozi zbog kojih smatraju da neće imati djecu jednog dana. Zato bi za buduća istraživanja bilo bolje postaviti pitanje otvorenog tipa, kojim bi točno vidjeli zašto ispitanici smatraju da jednog dana neće imati dijete.

Na šesto pitanje „Koliko biste djece voljeli imati?“, odgovori o broju željene djece bili su različiti, vidljivo iz dobivenih rezultata (vidi graf 5). Odgovori ispitanika bili su da žele od 0 djece do odgovora da žele čak 5-6 djece. Unatoč svemu, najveći broj ispitanika, čak njih 51 (42%) odgovorilo je kako želi dvoje djece (graf 5). Idući najčešći odgovor ispitanika bio da

žele troje djece, to je odgovorilo 38 ispitanika (31%) od ukupno 121 ispitanih. Najslabije zastupljeni odgovor, samo 1 ispitanika odgovorio je kako bi volio imati 1-3 djece.

Očekivali smo da će ispitanici odgovoriti da žele jedno dijete jer prema popisu stanovništva iz 2011.godine od ukupno 867.680 obitelji s djecom, čak 435.192 obitelji ima samo jedno dijete, dok je na drugom mjestu 319.658 obitelji koji imaju dvoje djece (vidi tablicu 5). Mi smo dobili drugačiji odgovor, što je zanimljivo i samim time nismo uspjeli dokazati postavljenu hipotezu koja kaže kako se od većine ispitanika očekuje da želi imati jedno dijete. Možda je to samo njihova želja a stvarnost će biti drugačija, a možda će zaista tako i biti, što će pokazati vrijeme.

Graf 5 Željeni broj djece

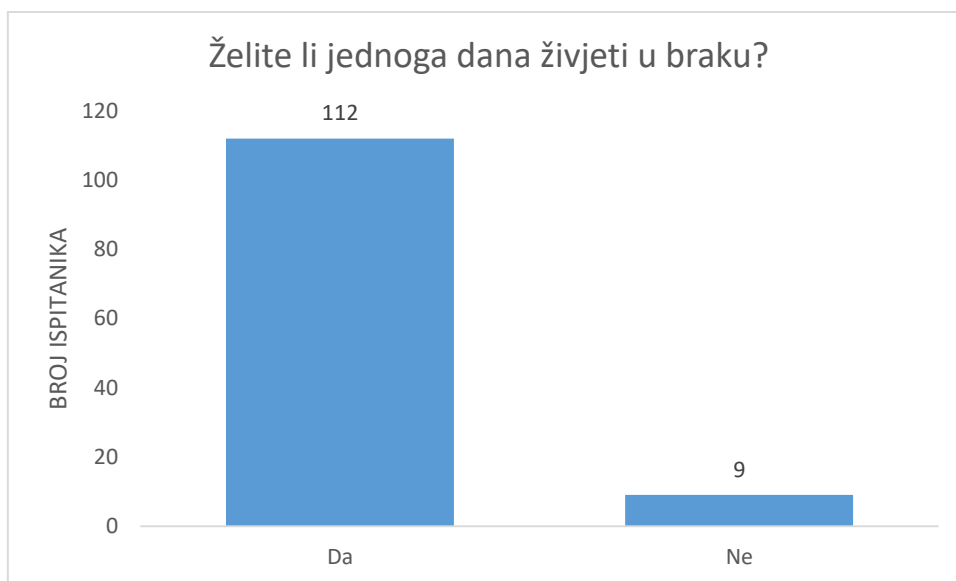
Tablica 5 Broj djece po obitelji u Republici Hrvatskoj

Broj djece											
REPUBLIKA HRVATSKA	Ukupno	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10 i više
Ukupan broj obitelji s djecom	867.680	435.192	319.658	87.228	18.474	4.587	1.463	585	277	118	98

(Preuzeto od DRŽAVNI ZAVOD ZA STATISTIKU, popis stanovništva, 2011)

Sedim pitanjem cilj je bio ispitati koliko ispitanika želi živjeti u braku. Prema prikupljenim rezultatima (vidi graf 6), veoma visoki postotak ispitanih želi živjeti u braku (vidi graf 7). Od ukupno 121 ispitanih, 112 ispitanika (93%) želi živjeti u braku, od čega je 113 žena i 8 muškaraca. Od ukupno 121 ispitanih, 9 ispitanika (7%) ne želi živjeti u braku, od čega je 1 muškaraca i 8 žena. Takvi rezultati vjerojatno su dobiveni zbog sredine u kojoj živimo, vjeri kojoj pripadamo i vrijednostima o braku usađenih u naše društvo.

Graf 6 Želja za životom u braku jednoga dana

Graf 7 Postotak ispitanika koji jednoga dana želi živjeti u braku

Zadnjim pitanjem provedenog istraživanja željelo se saznati koje su godine, prema mišljenju ispitanika idealne za postati roditeljem. Pitanje je bilo otvorenog tipa pa su i odgovori bili različiti, ispitanici su sami pisali koje su godine idealne i zašto tako misle. Neki od zanimljivih odgovora bili su:

„Nema određene dobi kad je netko spreman postati roditeljem smatram da to varira od osobe do osobe svakako kad postane psihički i financijski spremna djetetu pružiti sve što mu treba“

„Godine nisu važne već financijska sigurnost kojom omogućavam djetetu dobar život“

„Smatram da je važnija psihička zrelost, tj. spremnost. Netko će biti kvalitetniji roditelj sa 20 nego netko drugi sa 40“

„Za svakoga onda kada on/a to osjeti. Nema pravila sto se tiče godina“

Unatoč vrlo različitim i individualnim odgovorima, na uzorku od 121 ispitanika, odgovor koji je najviše prevladao bio je onaj da je idealna dob za postati roditeljem između 24 i 30 godina, što se slaže s podacima Gajger (Roditelj.hr, 2012b), koja govori da većina ima djecu u toj dobi. Time smo potvrdili postavljenu hipotezu „Očekujemo da će većina ispitanika smatrati da su dvadesete godine najbolje vrijeme za postati roditeljem“.

Razlozi koje su ispitanici navodili su završetak faksa, stalno zaposlenje koje im pruža financijsku sigurnost, te emocionalnu i psihičku zrelost. Isto tako s druge strane, veliki broj ispitanika odgovorilo je kako za postati roditeljem ne postoje idealne godine, već je roditeljstvo nešto prirodno i spontano, za svakog individualno iskustvo uvjetovano željom i spremnosti pojedinca koji u tu ulogu ulazi.

U tablici 6 prikazani su deskriptivni podaci za različite vrste motivacija za roditeljstvom – altruističnu, fatalističnu, instrumentalnu i narcističnu. Iz podataka možemo vidjeti da se pojedinci najčešće odlučuju imati djecu iz altruističnih razloga, nerijetko je prisutna i fatalistična motivacija, dok je u najmanje slučajeva prisutna narcistična.

Ukupan broj sudionika nije svugdje 121 jer neki sudionici nedostaju, nisu ili su preskočili tvrdnju. Stoga ukupan broj sudionika varira plus - minus.

Tablica 6 Deskriptivni podaci subskala različitih vrsta motivacije za roditeljstvom

VARIJABLE	<i>N</i>	<i>M</i>	<i>SD</i>	Raspon	Min	Max
Altruistična motivacija	108	4.62	0.59	1 – 5	2	5
Fatalistična motivacija	113	3.42	1.14	1 – 5	1	5
Instrumentalna motivacija	112	2.89	1.10	1 – 5	1	5
Narcistična motivacija	114	2.21	0.76	1 – 5	1	4.2

Legenda: *N* – ukupan broj sudionika; *M* – aritmetička sredina; *SD* – standardna devijacija; Min-minimalan ostvareni rezultat; Max-maksimalan ostvaren rezultat

Cijela matrica korelacija varijabli vrsta motivacije za roditeljstvom i dobi prikazana je u tablici 7. Korelacije između određenih vrsta motivacije statistički su značajne na razini od 1% vjerojatnosti pogreške i iznose .54 između altruistične i fatalistične motivacije, .28 za korelaciju altruistične i instrumentalne motivacije, .29 za korelaciju altruistične i narcistične, .62 za korelaciju fatalistične i instrumentalne, .60 za korelaciju instrumentalne i narcistične te .78 za korelaciju instrumentalne i narcistične. Sve dobivene korelacije su niske do umjerene. To znači da postoji međuovisnost različitih motivacija, drugim riječima, ne mora biti prisutna nužno i isključivo jedna vrsta motivacije za roditeljstvo kod svakog pojedinca. Osobe s višom altruističnom motivacijom imaju tendenciju u većoj mjeri iskazivati i fatalističnu motivaciju, dok osobe koje iskazuju veću mjeru instrumentalne motivacije ujedno iskazuju i veću mjeru instrumentalne i narcistične motivacije. Najveću povezanost nalazimo upravo između instrumentalne i narcistične motivacije, $r=,78$. Rezultati korelacije dobi i motivacije za roditeljstvo pokazuju da vrsta motivacije za roditeljstvom nije povezana s dobi ispitanika.

Tablica 7 Matrica korelacija između rezultata na skalama motivacija za roditeljstvom i dobi ispitanika

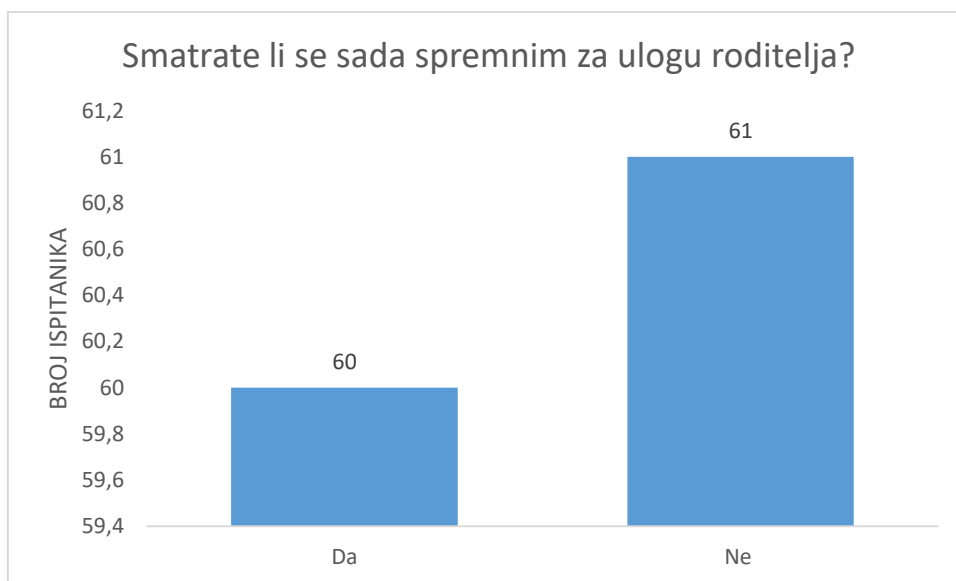
	Altruistična motivacija	Fatalistična motivacija	Instrumentalna motivacija	Narcistična motivacija	Dob
Altruistična motivacija	1	.54**	.28*	.29**	-.03
Fatalistična motivacija		1	.62**	.60**	.05
Instrumentalna motivacija			1	.78**	-.05
Narcistična motivacija				1	-.08
Dob					1

Legenda: ** $p < .01$; * $p < .05$

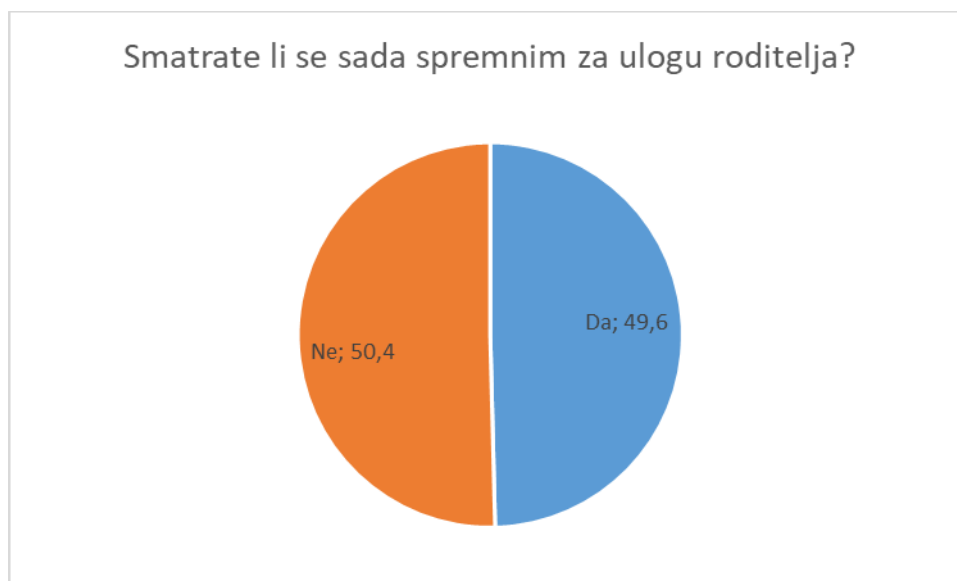
Napomena. Korelacije su procijenjene na rasponu ispitanika od $N = 108-114$

Osmo postavljeno pitanje glasilo je „Smatrate li se sada spremnim za ulogu roditelja“. Prema prikupljenim podacima provedenog istraživanja od ukupno 121 ispitanih, 61 ispitanih (50,4%) smatra da trenutno nije spremno za roditeljsku ulogu, dok je 60 ispitanika (49,6%) odgovorilo kako je spremno za ulogu roditelja (graf 8 i 9). Razlog dobivenih rezultata vjerojatno je prepisan godinama ispitanika, najviše je onih u rasponu od 22 do 25 godina. Samim time, to su godine u kojima većina još pohađa fakultete, nisu zaposleni, financijski stabilni i roditeljstvo im još nije u planu.

Graf 8 Trenutna spremnost na ulogu roditelja

Graf 9 Trenutna spremnost na ulogu roditelja u postocima

8. ZAKLJUČAK

Roditeljstvo i motivacija za roditeljstvo intimne su teme o kojima mnogi ne vole govoriti i na koje utječu brojne činjenice, pa ih stoga nije lako ispitati. Prije svega roditeljstvo je zajedničko većini društva ali i individualni doživljaj pojedinca koji sa sobom nosi brojne pozitivne i negativne strane. Postati roditeljem najodgovornija je uloga koja je čovjeku dodijeljena za života, i za nju se ne može pripremiti, niti biti u potpunosti spreman jer sa sobom nosi brojna iznenađenja i kušnje već od samog početka. Zato se na odluku o imanju djece treba spontano prepustiti bez puno planiranja, baš onda kada tijelo kaže da je spremno.

Provedenim istraživanjem, na uzorku od 121 ispitanika potvrđeno je da većina sudionika želi postati roditeljem jednoga dana.

Saznali smo kako najveći broj ispitanika želi imati dvoje djece, suprotno od postavljene hipoteze koja kaže da većina sudionika želi jedno dijete. Taj podatak daje nadu i veoma je pozitivan, zbog same situacije s niskim natalitetom i iseljavanjem naših stanovnika iz države. Kao što smo i pretpostavili, većina sudionika želi živjeti u braku, no taj nas podatak ne iznenađuje jer je Hrvatska religiozna zemlja s još uvijek visoko pozicioniranim mjestom braka u društvu.

Potvrđeno je kako većina ispitanika smatra da su dvadesete godine najbolje za postati roditeljem.

Saznali smo kako prema Rabinove četiri kategorije motivacija koje potiču na roditeljstvo, na cjelokupnom uzorku od 121 ispitanika prevladava altruistična motivacija. Motivacija koja uključuje nesebične motive za roditeljstvom kao što su ljubav prema djeci, naklonost i želja za djecom, potreba za odgajanjem i brigom, želja da im se pruži ljubav i zaštita, te potreba za bliskim odnosom s drugim ljudskih bićem, kakav je moguć samo između djeteta i roditelja.

Posljednjom postavljenom hipotezom potvrđeno je kako nema povezanosti dobi ispitanika s vrstom motivacije za roditeljstvom.

9. LITERATURA

1. Berk , L.E. (2008). *Psihologija cjeloživotnog razdoblja*. Jastrebarsko: Naklada Slap.
2. Čudina Obradović, M., Obradović, J. (2006). *Psihologija braka i obitelji*. Zagreb: Golden marketing.
3. Delač Hrupelj, J., Miljković, D., Lugomer Armano, G. i sur. (2000). *Lijepo je biti roditelj: priručnik za roditelje i djecu*. Zagreb: Creativa, 2000.
4. Državni zavod za statistiku (2011). *Popis stanovništva*. Preuzeto s web stranice: https://www.dzs.hr/Hrv/censuses/census2011/results/htm/h02_01_06/h02_01_06_RH.html (Datum pristupa izvoru 26. kolovoza 2020.)
5. Erikson, E.H. (1984). *Childhood and society*. London: Triad Paladin.
6. Gerson, M. J. (1983). *A scale of motivation for parenthood: The index of parenthood motivation*. The Journal of Psychology, 113, 211-220.
7. Jezikoslovac. *Mati*. Preuzeto s web stranice <https://jezikoslovac.com/word/9x9p/> (Datum pristupa izvoru 20. svibnja 2020.)
8. Lacković-Grgin, K. (2011). *Doživljaj i praksa roditeljstva u različitim životnim razdobljima*. Društvena istraživanja, 20(4),1063-1083.
9. Ljubetić, M. (2007). *Biti kompetentan roditelj*. Zagreb: Mali profesor.
10. Maleš, D. i Kušević, B. (2011). *Nova paradigma obiteljskog odgoja*. Zagreb: FF PRESS
11. Matković, D. (2015.) *Motivacija za roditeljstvo*. Završni rad. Osijek: Sveučilište J.J.Strossmayera u Osijeku.
12. *Mudre misli-citati*. Preuzeto s web stranice: <http://www.prakticanzivot.com/mudre-misli-o-djeci-i-roditeljstvu-9988> (Datum pristupa izvoru 10. travnja 2020.)
13. Narodne Novine (2015). NN 23/15: *Obiteljski zakon*. Dostupno na web stranici: <https://www.zakon.hr/z/88/Obiteljski-zakon> (Datum pristupa izvoru 20. travnja.2020.)
14. Pernar, M. (2010). *Roditeljstvo*. *Medicina Fluminensis*, 46 (3), 255-260. Preuzeto s web stranica: <https://hrcak.srce.hr/59248>.
15. Petani R., Babačić, A. (2010). *Motivacija za roditeljstvom kod studenata Sveučilišta u Zadru*. *Acta Iadertina*, 7(2010), 79-97.
16. *Roditelj.hr* (2012a). *Plodnost žene nakon 35.godine*. Preuzeto s web stranice: <https://www.roditelji.hr/zelim-bebu/1507-plodnost-zene-nakon-35-godine/> (Datum pristupa izvoru 10. svibnja 2020.)

17. Roditelj.hr (2012b). *Pravo vrijeme za bebu*. Preuzeto s web stranice: <https://www.roditelji.hr/zelim-bebu/1560-pravo-vrijeme-za-bebu/> (Datum pristupa izvoru 10. svibnja 2020.)
18. Tucak Junaković, I. (2011). Osnovni teorijski pristupi i metodologija istraživanja generativnosti. *Psihologijske teme*, 20(1), 131-152.
19. Tucak Junaković, I., Ahmeti, I. (2012). Motivacija za roditeljstvo i briga za mlađe naraštaje u mlađih i sredovječnih roditelja. *Društvena istraživanja*, 21(2), 363-382.

10. PRILOG

10.1. Prilog 1 (Anketa-motivacija za roditeljstvo)

Anketa-motivacija za roditeljstvo

Poštovani,

ova anketa je u potpunosti anonimna. Provođi se u svrhu istraživanja za diplomski rad (Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet, odsjek Čakovec), te Vas molim da za njeno rješavanje izdvojite par minuta vremena.

Unaprijed zahvaljujem!

Spol *

Muško

Žensko

Dob *

Smatrate li da ćete jednog dana imati djecu? *

DA

NE

Ukoliko je Vaš odgovor na prethodno pitanje NE, odgovorite na sljedeće tvrdnje.

	uopće se ne slažem	donekle se ne slažem	niti se slažem, niti se ne slažem	donekle se slažem	u potpunosti se slažem
nikad ne bi voljeo/voljela imati djecu	☐	☐	☐	☐	☐
želim imati djecu, ali nisam siguran/sigurna da ću ih imati zbog loše financijske situacije	☐	☐	☐	☐	☐
imam strah od gubitka slobode	☐	☐	☐	☐	☐
ne volim djecu	☐	☐	☐	☐	☐
nisam dovoljno sposoban/sposobna da mogu brinuti o nekome	☐	☐	☐	☐	☐

Ukoliko je odgovor bio DA, odgovorite na sljedeće tvrdnje.

	uopće se ne slažem	donekle se ne slažem	niti se slažem, niti se ne slažem	donekle se slažem	u potpunosti se slažem
naklon/a sam prema djeci	☐	☐	☐	☐	☐
volim djecu	☐	☐	☐	☐	☐
imam potrebu nekoga odgajagti i brinuti se o njemu	☐	☐	☐	☐	☐
želim pružiti nekome ljubav i zaštitu	☐	☐	☐	☐	☐
želim stvoriti posebno bliski odnos s drugim ljudskim bićem, kakav je moguć samo između djeteta i roditelja	☐	☐	☐	☐	☐
ljudi su stvoreni da bi imali djecu	☐	☐	☐	☐	☐
djeca su smisao života	☐	☐	☐	☐	☐
imanje djece je Božja volja	☐	☐	☐	☐	☐

djeca su sudbina, unaprijed predodređena	☐	☐	☐	☐	☐
djecu treba imati kako bi se osiguralo produženje vrste	☐	☐	☐	☐	☐
dijete je po jednoj strani korisno	☐	☐	☐	☐	☐
dijete je sredstvo kojim se mogu postići određeni roditeljski ciljevi i želje	☐	☐	☐	☐	☐
djeca su ispomoć u starosti	☐	☐	☐	☐	☐
mogućnost ostavljanja nasljedstva	☐	☐	☐	☐	☐
mogućnost da zadržimo voljenu osobu	☐	☐	☐	☐	☐
dijete pridonosi povećanju vrijednosti roditelja	☐	☐	☐	☐	☐
dijete povećava osjećaj zadovoljstva samim sobom	☐	☐	☐	☐	☐
želim dijete da bi se dokazao/la	☐	☐	☐	☐	☐

dijete je dokaz seksualne sposobnosti	☐	☐	☐	☐	☐
bez djece nisi prihvaćen u društvu	☐	☐	☐	☐	☐

Kolko biste djece voljeli imati? *

Želite li jednog dana živjeti u braku? *

DA

NE

Smatrate li se sada spreminim za ulogu roditelja? *

DA

NE

Koja je prema Vama idealna dob (godine) za postati roditeljem i zašto? *

Pošalji

11. KRATKA BIOGRAFSKA BILJEŠKA

Rođena sam 14. studenog 1995. godine u Varaždinu. Osnovno obrazovanje stekla sam u IV. osnovnoj školi u Varaždinu, paralelno sam završila i Osnovnu glazbenu školu u Varaždinu, instrument klavir u trajanju od 6 godina. Nakon osnovne škole upisujem Opću gimnaziju u Varaždinu. Završetkom srednje škole, 2014. godine, kao redovni student upisujem Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet Zagreb, Odsjek u Čakovcu, modul hrvatski jezik.

IZJAVA O SAMOSTALNOJ IZRADI RADA

Ja, Ena Cvetko, izjavljujem da sam ovaj diplomski rad izradila samostalno, isključivo znanjem stečenim na Učiteljskom fakultetu, služeći se navedenim izvorima podataka i uz stručno vodstvo mentorice doc. dr. sc. Tee Pahić kojoj ovim putem još jednom srdačno zahvaljujem na pruženoj pomoći tijekom izrade diplomskog rada.

Zahvaljujem svima, koji su dobrovoljno sudjelovali u istraživanju.

Potpis
